

En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2005/06:107 Tänk om! – En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen jämte två motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

I skrivelsen redovisar regeringen bl.a. vilka insatser som man har för avsikt att särskilt arbeta vidare med för att öka möjligheterna till hållbar konsumtion, stärka konsumenternas motivation för detta samt öka engagemanget för frågorna.

Vad som anförts i skrivelsen föranleder inga erinringar från utskottets sida. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	6
En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen	6
Reservation	10
En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen (m, fp, kd, c)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Skrivelsen	11
Följdmotioner	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:L16 och 2005/06:L17 yrkandena 1–4 och lägger skrivelse 2005/06:107 till handlingarna.

Reservation (m, fp, kd, c)

Stockholm den 30 maj 2006

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s) och Peter Jonsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

En särskild utredare tillkallades 2004 för att föreslå en handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen (dir. 2004:37). I december 2004 överlämnades delbetänkandet Hållbara laster – Konsumtion för en ljusare framtid (SOU 2004:119) och i maj 2005 slutbetänkandet Bilan, biffen, bostaden – Hållbara laster, smartare konsumtion (SOU 2005:51). Betänkandena har remissbehandlats.

I skrivelsen Johannesburg – FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling (skr. 2002/03:29, bet. MJU1, rskr. 178) redovisar och värderar regeringen besluten vid världstoppmötet. Regeringen konstaterar att det för svenskt vidkommande är genomförandeplanens mål om förändrade konsumtions- och produktionsmönster tillsammans med fattigdomsbekämpande åtgärder som är de mest angelägna uppgifterna i uppföljningsarbetet.

Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag redovisat rapporterna Hållbar produktion och konsumtion i Sverige – En översiktlig bild (rapport 5432, december 2004) och Information om produkters miljöbelastning (rapport 5526, december 2005) samt publicerat kunskapsöversikten Att handla rätt från början (rapport 5226, juli 2002) och skrivit rapporten Sustainable Consumption – Research and Policies (rapport 5460, mars 2005).

Sedan 1998 finns ett miljömål inom konsumentpolitiken, som utvärderades i skrivelsen Utvärdering av miljömålet i konsumentpolitiken (skr. 2002/03:31, bet. LU14, rskr. 150). I propositionen Trygga konsumenter som handlar hållbart – Konsumentpolitikens mål och inriktning (2005/06:105) föreslår regeringen nya mål för politikområdet. Regeringen har också lämnat flera andra propositioner till riksdagen som behandlar frågor om hållbar konsumtion för hushållen. Propositionen Nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande (prop. 2005/06:145) lämnades till riksdagen samma dag som denna skrivelse.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen redovisar som sin bedömning att det är angeläget att verka för mer hållbara konsumtionsmönster för hushållen. Arbetet med hållbar konsumtion för hushållen bör enligt regeringen inriktas mot att vi skall äta, bo och resa hållbart. Sverige kommer, enligt regeringen, att fortsatt aktivt medverka till att hållbar konsumtion prioriteras i det internationella arbetet, främst i FN men också i EU och OECD.

Handlingsplanen anges precisera arbetet med hållbar konsumtion för hushållen med utgångspunkt i skrivelsen Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling (skr. 2005/06:126) och i propositionen Trygga konsumenter som handlar hållbart – Konsumentpolitikens mål och inriktning (prop. 2005/06:105).

Vidare skall handlingsplanen, enligt redovisningen, fungera som vägledning för Konsumentverket och andra berörda myndigheter i deras arbete med att uppfylla befintliga politiska mål. Handlingsplanen anges även vara en del av regeringens arbete med att ta fram ett program för hållbar konsumtion och produktion i enlighet med åtaganden från FN:s världstoppmöte i Johannesburg 2002. Nästa del utgörs av en handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion för näringsliv och offentlig sektor som regeringen planerar att överlämna till riksdagen i slutet av 2006.

Regeringen redovisar i skrivelsen sitt pågående arbete inom områdena Äta hållbart, Bo hållbart och Resa hållbart. Vidare redovisas vilka insatser som regeringen har för avsikt att särskilt arbeta vidare med. Insatserna är fördelade på tre områden. Det är insatser som syftar till att öka möjligheterna till hållbar konsumtion, att stärka konsumenternas motivation för sådan konsumtion respektive att öka engagemanget för frågorna.

Vidare redovisar regeringen sin avsikt att ge Konsumentverket i uppdrag att årligen följa arbetet med hållbara konsumtionsmönster med hjälp av indikatorer. Uppföljningen avses bl.a. syfta till att skapa medvetenhet och debatt kring hållbar konsumtion för hushållen. En samlad utvärdering av konsumentpolitikens måluppfyllelse avses genomföras år 2009 och skall bl.a. omfatta arbetet med hållbara konsumtionsmönster. Resultatet kommer att rapporteras till riksdagen.

Förevarande skrivelse har utarbetats i samarbete med Vänsterpartiet.

Utskottets överväganden

En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner med förslag om trädgårdsodlingens betydelse respektive vissa frågor om uppföljningen av konsumentpolitiken, konsumentpolitikens roll samt frihandelns betydelse. Jämför reservation (m, fp, kd, c).

Skrivelsen

Insatser för en hållbar konsumtion

Regeringen lämnar en närmare redovisning av insatser som man har för avsikt att särskilt arbeta vidare med. Insatserna är fördelade på tre områden. Det första gäller konsumenternas möjligheter till hållbar konsumtion, det andra deras motivation för en hållbar konsumtion och det tredje engagemanget för en hållbar konsumtion.

När det gäller möjligheter till hållbar konsumtion redovisar regeringen (avsnitt 3.1) tio insatser. En av dessa gäller samhällsplanering. Regeringen anför bl.a. att konsumentperspektivet kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med översynen av plan- och bygglagstiftningen. Vidare uppges Konsumentverket komma att få en roll när det gäller att stödja kommunerna i deras arbete med samhällsplanering för att förbättra deras möjligheter att inkludera ett tydligt konsumentperspektiv i sin planering bl.a. när det gäller tillgänglighet. En annan insats gäller jordbrukspolitiska åtgärder i Sverige och EU. Här redovisar regeringen att EU:s jordbrukspolitik påverkar både utbud och pris på livsmedel och att den därmed har påverkan på våra matvanor och att Sverige i samband med reformen av EU:s marknadsordningar för frukt och grönsaker under 2007 aktivt kommer att verka för ett avskaffande av alla prishöjande stöd för dessa produkter.

På området motiv för hållbar konsumtion redovisar regeringen (avsnitt 3.2) att man har för avsikt att särskilt arbeta med fem insatser. Det är bl.a. ekonomiska styrmedel och översyn av skattesystemet.

När det slutligen gäller engagemang för en hållbar konsumtion redovisar regeringen (avsnitt 3.3) fem insatser som man har för avsikt att särskilt arbeta med. En av dessa är att regeringen för att öka engagemanget, särskilt bland konsumenterna, avser att återkommande bjuda in till ett forum för hållbar konsumtion för hushållen. En annan är att Konsumentverket kommer att få i uppdrag att utarbeta en kommunikationsstrategi för att främja konsumtionen av ekologiska livsmedel. Strategin skall bl.a. kunna användas som ett underlag i verkets arbete med främjandet av ekologiska livsmedel.

Uppföljning

Regeringen avser att ge Konsumentverket i uppdrag att årligen följa arbetet med hållbara konsumtionsmönster med hjälp av indikatorer. Uppföljningen skall bl.a. syfta till att skapa medvetenhet och debatt kring hållbar konsumtion för hushållen. En samlad utvärdering av konsumentpolitikens måloppfyllelse genomförs 2009. Den kommer bl.a. att omfatta arbetet med hållbara konsumtionsmönster. Resultatet kommer att rapporteras till riksdagen.

Enligt skrivelsen skall uppföljningen av arbetet för hållbara konsumtionsmönster för hushållen ta sin utgångspunkt i åtta indikatorer. En redovisning baserad på indikatorer anges inte vara heltäckande utan endast kunna peka på en utveckling inom ett begränsat antal områden. Indikatorerna kommer, när så är möjligt, att redovisas uppdelat på kön och ålder samt efter socioekonomisk gruppstillhörighet. Indikatorerna är kopplade till handlingsplanens tre områden äta, bo och resa hållbart.

Regeringen redovisar följande indikatorer för hållbar konsumtion för hushållen:

1. Andel överviktiga eller feta (Äta hållbart)
2. Marknadsandelen av ekologiska livsmedel (Äta hållbart)
3. Energianvändning för uppvärmning samt hushållsel/fastighetsel/driftel per ytenhet för småhus, flerbostadshus och lokaler (Bo hållbart)
4. Hushållens tillgång till kommersiell och offentlig service (t.ex. livsmedel, drivmedel, postservice och grundskolor) (Bo hållbart)
5. Mängd avfall från hushåll (Bo hållbart)
6. Totalutsläpp av CO₂ från hushållen, dvs. direkta och indirekta utsläpp samt utsläpp i andra länder (Resa hållbart & Bo hållbart)
7. Koldioxidutsläpp för nya personbilar (Resa hållbart)
8. Andel av befolkningen med tillgång till kollektiv förbindelse (Resa hållbart).

Fyra av indikatorerna (1, 5, 6 och 8) är hämtade från de 100 indikatorer för hållbar utveckling som Statistiska centralbyrån (SCB) utarbetat på uppdrag av regeringen som ett led i förberedelserna av revideringen av Sveriges nationella strategi för hållbar utveckling. Tolv av dessa presenteras som huvudindikatorer för hållbar utveckling i regeringens reviderade strategi för hållbar utveckling (skr. 2005/06:126). Fyra av dem berör särskilt hushållens konsumtion och livsstil och pekas därför ut som indikatorer för hållbar konsumtion för hushållen. För att ge en mer komplett bild har dessa indikatorer kompletterats med ytterligare fyra, en vardera gällande att äta hållbart och att resa hållbart samt två avseende att bo hållbart.

Motionerna

Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (båda s) anför i motion L16 att på området samhällsplanering bör, utöver det som nämns i skrivelsen, även framhållas vikten av att det skapas odlingsmöjligheter i närheten av bostä-

derna. De anser att länsstyrelserna bör bevaka att möjligheterna till lokal odling belyses i de planeringsunderlag som tas fram med syfte att uppnå miljömålet God bebyggd miljö. Regeringen bör vidare, enligt motionärerna, i det fortsatta arbetet med översyn av plan- och bygglagen verka för att det skapas bättre förutsättningar för att koloniträdgårdar och odlingslotter skall anläggas i tillräcklig omfattning. Motionärerna begär ett tillkännagivande i enlighet med detta.

I motion L17 av Martin Andreasson m.fl. (fp) lämnas fyra förslag till tillkännagivanden. Motionärerna anser att de av regeringen aviserade indikatorerna för hållbar konsumtion har sådana brister att de inte skall genomföras (yrkande 1), att regeringen skall redovisa nya förslag till indikatorer senast under riksmötet 2006/07 (yrkande 2), att konsumentpolitiken inte skall utnyttjas för att styra konsumenternas val i en viss riktning (yrkande 3) och att EU:s jordbruks- och fiskepolitik är ett av de allra största hindren för en globalt hållbar utveckling, varför en konsekvent frihandelspolitik vore att föredra (yrkande 4). Motionärerna begär tillkännagivanden i enlighet med detta. Om indikatorerna anför motionärerna att indikator 1 om andelen överviktiga eller feta tar sikte på ett folkhälsomål och inte hör hemma i denna skrivelse. I stället för att mäta marknadsandelen för ekologiska livsmedel, indikator 2, bör man se på helhetsbilden av hushållens konsumtion, t.ex. genom att kontinuerligt beräkna det s.k. ekologiska fotavtrycket för individer. Indikator 5 klarar, enligt motionärerna, inte av att fånga in det faktum att visst hushållsavfall är miljömässigt ganska harmlöst medan annat är direkt farligt. Indikator 7 om koldioxidutsläpp för nya personbilar mäter teknisk utveckling och inte situationen för hushållen som sådana. Indikatorn bör därför, anser motionärerna, omformuleras till att avse det genomsnittliga koldioxidutsläppet från personbilar i de svenska hushållens vagnpark.

Utskottets ställningstagande

Som motionärerna bakom motion L16 anför pågår det en översyn av plan- och bygglagstiftningen. Lagstiftningen har varit föremål för översyn, och utredningens slutbetänkande Får jag lov? Om planering och byggande (SOU 2005:77) har remissbehandlats och bereds nu vidare i Regeringskansliet. Enligt vad som redovisas i skrivelsen planerar regeringen att överlämna en proposition till riksdagen under år 2007. Utskottet förutsätter att den fråga, om odlingsmöjligheternas betydelse, som motionärerna tar upp kommer att uppmärksammas i den fortsatta beredningen av det lagstiftningsärendet och även i det fortsatta arbetet med en handlingsplan för hållbar konsumtion. Någon riksdagens åtgärd torde inte vara nödvändig.

Angående förslaget i motion L17 yrkande 3 kan utskottet konstatera att motionärerna har en helt annan utgångspunkt än regeringen. Som motionärerna framhåller blir detta tydligt när det gäller ekonomiska styrmedel. Utskottet är av samma uppfattning som regeringen och kan därför inte ansluta sig till motionsförslaget i denna del. När det gäller yrkande 4 i

samma motion konstaterar utskottet att motionärerna ställer sig bakom regeringens i skrivelsen aviserade insats på området Jordbrukspolitiska åtgärder i Sverige och EU men vill gå längre. Enligt utskottets mening skulle det föra för långt om utskottet i detta ärende tog ställning till Sveriges handelspolitik. Utskottet kan dock peka på att bl.a. näringsutskottet – och riksdagen – nyligen har tagit ställning till frågor om frihandel (se näringsutskottets betänkande 2005/06:NU7, rskr. 73). Det finns såsom näringsutskottet redovisar en allmän övertygelse i riksdagen att frihandel är en viktig princip; frihandel gynnar konsumenterna, och att värna om frihandel som princip är både ett svenskt och ett globalt intresse. Av redovisningen framgår också att Sverige internationellt driver en frihandelslinje. Med hänvisning till den breda enigheten inom riksdagen avstyrkte näringsutskottet motionsyrkanden vars ambitioner ligger i linje med det nu aktuella yrkandet eftersom det inte fanns något behov av någon åtgärd från riksdagens sida. Lagutskottet kan för sin del inte se att avsaknaden av en i skrivelsen intagen redovisning av frihandelns betydelse kräver någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet har i frågan om indikatorer (yrkandena 1 och 2) från Regeringskansliet erfarit att de i skrivelsen redovisade åtta indikatorerna för hållbar konsumtion för hushållen kan komma att utgöra en del av de indikatorer som skall tas fram för uppföljning av de föreslagna konsumentpolitiska målen. Redovisningen i skrivelsen är alltså inte något slutligt ställningstagande. Enligt utskottets mening torde de i skrivelsen angivna indikatorerna vara väl ägnade att läggas till grund för det fortsatta arbetet. Utskottet vill inte föregripa det beredningsarbete som pågår men förutsätter att regeringen i samband med detta kommer att ta ställning till de synpunkter som motionärerna för fram angående de aviserade indikatorerna.

Med det sagda avstyrker utskottet förslagen i motionerna L16 och L17.

Reservation

En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L17 yrkandena 1–4, avslår motion 2005/06:L16 och lägger skrivelse 2005/06:107 till handlingarna.

Ställningstagande

Vi anser att de av regeringen aviserade indikatorerna för hållbar konsumtion har sådana brister att de inte skall genomföras och att regeringen skall redovisa nya förslag till indikatorer senast under riksmötet 2006/07. Indikator 1 som mäter andelen överviktiga eller feta tar sikte på ett folkhälsomål och hör inte hemma i denna skrivelse. I stället för att mäta marknadsandelen för ekologiska livsmedel, indikator 2, bör man se på helhetsbilden av hushållens konsumtion, t.ex. genom att kontinuerligt beräkna det s.k. ekologiska fotavtrycket för individer. Indikator 5 klarar inte av att fånga in det faktum att visst hushållsavfall är miljömässigt ganska harmlöst medan annat är direkt farligt. Indikator 7 om koldioxidutsläpp för nya personbilar mäter teknisk utveckling och inte situationen för hushållen som sådan. Indikatorn bör därför omformuleras till att avse det genomsnittliga koldioxidutsläppet från personbilar i de svenska hushållens vagnpark. Sammantaget har de av regeringen redovisade indikatorerna sådana brister att de inte skall genomföras.

Vidare anser vi att konsumentpolitiken inte skall utnyttjas för att styra konsumenternas val i en viss riktning. Ett flertal av de av regeringen redovisade insatserna har en sådan ambition.

Slutligen är enligt vår mening EU:s jordbruks- och fiskepolitik ett av de allra största hindren för en globalt hållbar utveckling, varför en konsekvent frihandelspolitik vore att föredra framför de insatser på området som regeringen nu förespråkar.

Vad vi nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2005/06:L17 yrkandena 1–4 som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2005/06:107 Tänk om! – En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen.

Följdmotioner

2005/06:L16 av Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen måste beakta trädgårdsodlingens stora betydelse.

2005/06:L17 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de föreslagna indikatorerna för hållbar konsumtion inte skall genomföras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall redovisa nya förslag till indikatorer senast under riksmötet 2006/07.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konsumentpolitiken inte skall utnyttjas för att styra konsumenternas val i en viss riktning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av en konsekvent frihandelspolitik inom EU för att uppnå en hållbar utveckling.